

Respect verdienen

Een moeilijke, maar interessante morele opgave

Vroeger ondertekende ik mijn brieven aan mensen, die op enige maatschappelijke afstand van mij stonden, meestal met 'Hoogachtend, G.A.Wijers'. Deze formele en vanzelfsprekende wijze van respect tonen in de omgang met anderen is voor mij en voor de meeste briefschrijvers voorbij. Het hoorde bij een tijd waarin de grenzen van de rollen die we speelden nog duidelijk afgebakend waren en grotendeels samenvielen met de heersende moraal. Een tijd waarin we alleen intimi tutoyeerden en onze identiteit en zelfrespect grotendeels ontleenden aan de langzaam ingesleten en weinig bewuste competentie waarmee we dagelijks onze rollen speelden in het maatschappelijk verkeer.

Eerbied of respect zat ingebakken in het rollenspel, evenals de moraal. Iedere geoefende speler gaf en kreeg het, als iets vanzelfsprekends, zonder veel nadenken en vaak zonder aanzien des persoons.

Nu rollenspel en moraal in hoog tempo plaatsmaken voor concurrentie en techniek, verdwijnt ook het respect. Bestuurders en professionele beroepsbeoefenaren, die vroeger qualitate qua veel achting genoten, staan tegenwoordig vaak te kijk als ordinaire zakkenvullers en oplichters, die te weinig greep hebben op de technische middelen waarvoor ze in hun werk verantwoordelijk zijn. Dat is geen aangenaam schouwspel; het wekt onvrede en

'Respect is de beheersing van het goede en het beheersen van de neiging tot het kwaad'

wantrouwen en zet de omgang in het sociale verkeer onder druk. Respect lijkt onmisbaar voor een goed functionerende samenleving. Maar waarom eigenlijk? Om die vraag te kunnen beantwoorden is het nodig om eerst ons geheugen met betrekking tot de menselijke conditie op te frissen. Ik onderscheid drie belangrijke aspecten. 1. Mensen verlangen naar een gelukkig en zinvol leven. 2. Voor de realisering daarvan zijn wij afhankelijk van elkaars keuzen voor goed of kwaad. 3. De geschiedenis leert dat wij weliswaar veel praten en schrijven over ethiek en moraal, maar gemakkelijk bezwijken voor de verleidingen van het kwaad en geneigd zijn om daaraan geluk en zingeving op te offeren.

Respect is de waardering voor het goede en het beheersen van de neiging tot het kwaad. Daarin klinkt het besef door dat het doen van het goede geen gemakkelijke opgave is. Als we daar dan toch in slagen verdient de geleverde morele prestatie eerbied. Wij hebben een sterke behoefte aan die verdienste, we willen graag gewaardeerd worden door anderen, maar ook door onszelf. Toen er geen acht werd geslagen op Cains offer ontstak hij in woede en sloeg zijn broer dood. Onze behoefte eraan blijkt ook uit de onuitroeibare neiging om onszelf te blijven rechtvaardigen als we de fout zijn ingegaan. De menselijke waardigheid staat op het spel.

Wij waren ons er vroeger niet van bewust dat we eerbiedwaardige morele prestaties leverden als we meededen aan het dagelijkse rollenspel. Het was allemaal heel gewoon, vanzelfsprekend. We voelden ons niet gesteld voor complexe morele opgaven en ook niet echt bedreigd door de verleiding van het kwaad. De rol en onze identificatie daarmee ontlastte ons vroeger van die dagelijks terugkerende morele druk.

Na het toneel te hebben verruild voor de markt, waar we vooral met slimheid en techniek onze behoeften proberen te bevredigen, begint het tot ons door te dringen dat de volle last van de morele verantwoordelijkheid in deze nieuwe sociale situatie steeds zwaarder op onze schouders begint te drukken en dat we daar vaak geen raad mee weten. We rommelen wel met toezichthouders en protocollen, maar dat leidt vooral tot een enorme toename van administratieve verplichtingen en bureaucratische rompslomp. De schandalen verdwijnen er niet door en de angstaanjagende

dreiging van toekomstige schade aan mens en milieu neemt gestaag toe, vooralsnog zonder perspectief op verbetering.

Wat te doen? Ik denk dat onze behoefte aan respect een aanknopingspunt biedt voor het niet langer ontlopen van lastige morele dilemma's en voor het leren verrichten van de complexe, veeleisende taken die daaruit voortvloeien. Alleen met moreel verantwoord handelen kunnen we dit schaarse goed immers verkrijgen.

‘Onze behoefte aan respect biedt een aanknopingspunt voor het niet langer ontlopen van lastige dilemma’s’

Veel geld verdienen, een hoge positie verwerven en bekend worden zijn aantrekkelijk, maar uiteindelijk bevredigen ze onze behoefte aan respect niet omdat ze moreel geen betekenis hebben. Ik denk dat veel mensen daarom tegenwoordig met een vaag gevoel van onvrede rondlopen over hun eigen functioneren en dat van anderen. Maar het zal vaak moeilijk zijn om dit te interpreteren als een tekort aan respect, omdat we grotendeels vergeten zijn hoe belangrijk dit is voor ons gevoel van welbevinden.

Marokkaanse jongens op straat vragen er nog om, maar in het discours over onze actuele, morele dilemma's wordt de waarde ervan veronachtzaamd. Ik vermoed dat het niet algemeen als een belangrijke menselijke behoefte wordt beschouwd, juist omdat het zo nauw verbonden is met de moraal.

Moraal is vaak als onlustvol en knellend ervaren, als een pijnlijke kneveling van het spontaan stromende levensproces. Waarschijnlijk is respect daardoor ook in de hoek terecht gekomen van vervelend, dwingend gemoraliseer. Iets voor oude, schijnheilige betweters. Iets dat gelukkig tot het verleden behoort.

Als mijn vermoedens kloppen moeten we proberen om onze behoefte eraan opnieuw tegen het licht te houden en op de agenda te krijgen van opvoeders en docenten, van coaches en psychotherapeuten en van politici niet te vergeten. Als het tot ons doordringt hoe bevredigend en gelukkigmakend respect is, hoeft moreel handelen niet langer als een onplezierige noodzaak te worden beleefd, maar kan het worden gezien als het enige middel tot de verwerving er van.

Door:

Gerard Wijers

Gerard Wijers is directeur van de Stichting Instituut voor Beroepskeuze- en Loopbaanpsychologie (I.B.L.P.) te Hilversum.

Marieke de Vrij in beeld bij Earth Matters

Earth Matters is een organisatie die op haar website 'het andere nieuws' brengt. Nieuws dat een bewust appél doet op bewustzijnsverbreding op allerlei gebied. Zie www.earth-matters.nl. Deze website wordt maandelijks door ongeveer 80.000 unieke lezers bezocht. Via de website kan men zich op de dagelijkse nieuwsbrief abonneren. Earth Matters werkt momenteel ook aan de ontwikkeling van een eigen internet TV station.

In het recente gesprek met Arjan Bos, hoofdredacteur en bestuurder van deze organisatie, is besloten om tot een hechtere samenwerking te komen tussen Earth Matters en Stichting De Vrije Mare.

Wat gaat dit betekenen?

- Vanaf begin mei krijgt Marieke wekelijks een kwartier zendtijd met het programma 'Oog voor Bezieling'. Daarin gaat zij in op actuele maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen. Dat doet zij in antwoord op een vraag die haar vanuit de redactie of door een bezoeker van de website wordt voorgelegd. Marieke kan ook vanuit zichzelf of geïnspireerd door de onstoffelijke wereld een thema behandelen.
- Ook zal zij deelnemen aan het in voorbereiding zijnde wekelijks programma 'Schouder aan Schouder, Eigenhartig opstaan'.

Deze titel is voortgekomen uit een lezing van Marieke over een maatschappelijk vernieuwende gezamenlijke aanpak die ze in het najaar 2013 hield in Groningen.

De interviews worden via Earth Matters, de website van DVM (www.devrijemare.nl) en de website van TIJDSCHRIFT VRIJ (www.tijdschriftvrij.nl) verspreid. Ook zullen de interviews op YouTube en andere Vimeokanalen worden geplaatst.

Ter introductie op deze 2 programma's is recent een uitvoerig interview opgenomen van Arjan Bos met Marieke de Vrij. Dit interview is te zien op <http://www.earth-matters.nl/26/9216/spiritualiteit/earth-matters-interview-met-marieke-de-vrij-ter-introductie-van-2-nieuwe-programmas.html>.

Met dit nieuwe initiatief zal het werk van Marieke een veel grotere verspreiding gaan krijgen. Daar zijn we erg blij mee. U wordt op de hoogte gehouden via de digitale nieuwsbrief en de website van Stichting De Vrije Mare (www.devrijemare.nl) en uiteraard ook via onze website www.tijdschriftvrij.nl

Ook de inspiraties van Jules van der Veldt zijn te lezen op de website van Earth Matters.